

MUZEJSKI VJESNIK 6

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

**MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci,
Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Vladimir Kalšan (glavni i odgovorni urednik), Ljubica Ramušćak,
Marina Šimek, Vlado Srimšek, Branimir Šimek (tehnički urednik)

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Muzej Međimurja — Čakovec

ZA NAKLADNIKA

Vladimir Kalšan

TISAK

TIZ »Zrinski« Čakovec, naklada 800 komada

BROJ 6 — OŽUJAK 1983.

GOD. VI

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ

MUZEJ I ŠKOLA

- Stjepan Hajduk: Iskustva iz Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice u suradnji sa školama 3
- Marina Šimek: Neke mogućnosti suradnje učenika i arheologa 6
- Libuše Kašpar: Suradnja etnologa Gradskog muzeja Varaždin se školama 11
- Miroslav Klemm: Obrazovanje izložbama 16

MUZEJ I UDRUŽENI RAD

- Franjo Horvatić: Suradnja Muzeja grada Koprivnice i SOUR-a »Podravke« 21
- Jasna Tomičić: Udruženi rad i Gradski muzej Varaždin 25
- Vladimir Kalšan: Muzej Međimurja — Čakovec i udruženi rad Međimurja 26

MEZEOLOGIJA I ZAŠTITA

- Zorko Marković: Razmatranja o zaštiti arheoloških lokaliteta 31
- Dragutin Feletar: Dolazi vrijeme »Industrijskih muzeja« 33
- Smilja Petr-Marčec: Osnovan muzej prehrane »Podravke« 35
- Marina Šimek: Igračke u prethistoriji i antici 39
- Zoran Gregl: Osnutak muzeja u Velikom Taboru 42

STRUČNI ČLANCI

- Zorko Marković: Opažanja o statističkoj obradi nalaza s arheoloških istraživanja 49
- Zoran Homen: O jednom nalazu sa križevačke ciglane 51
- Jasna Tomičić: Varaždinska brvnara 55
- Tomislav Đurić: Stare varaždinske novine u knjižnici Gradskog muzeja Varaždin 58
- Vladimir Kalšan: Kupoprodajni ugovor Eugen Feštetić — »Slavonija« dd za industriju drva u Zagrebu 64
- Josip Fluksi: Naprave za lov štetočina i gamadi 68
- Marijan Špoljar: Izložba — akcija kao forma galerijskog djelovanja 71

VIJESTI

— Dragutin Feletar: Četiri vrijedna izdanja	77
— Libuše Kašpar: Povijesne paralele hrvatske i slovenske etnologije (1848 — 1945.)	79
— Libuše Kašpar: Kongres folklorista na Hvaru	81
— Ljubica Ramušćak: III kongres Saveza društava povjesničara umjetnosti Jugoslavije i Skupština saveza	82

IN MEMORIAM

— Tomislav Đurić: Umro je Josip Turković — slikar podravske ravni	87
— Dragutin Feletar: Mirko Androić (1922—1982.)	88
— Tomislav Đurić: Uz desetu obljetnicu smrti Krešimira Filića	89
AKCIJE	93

MUZEJ I ŠKOLA

— dio izlaganja s tematskog sastanka Muzejskog društva sjeverozapadne Hrvatske, održanog u Križevcima 04. ožujka 1982. godine —

SURADNJA ETNOLOGA GRADSKOG MUZEJA VARAŽDIN SA ŠKOLAMA

Suradnja između muzeja i škola najčešće rezultira jednostrukom eksploatacijom i to od strane škole. Nastavnici, uglavnom, žele iskoristiti muzealce, a za uzvrat nema gotovo nikakvih rezultata. Rijetki su pozitivni primjeri.

Muzejska nastojanja u većini slučajeva ne nailaze na podršku. Npr. kod izložbe »Tekstilno rukotvorstvo varaždinskog kraja« slali smo pozive svim školama u Varaždinu i okolici da posjete izložbu. Neki od pozvanih, većinom nastavnici koji su redovito dolazili na izložbe doveli su učenike i na ovu.

Nekako u isto vrijeme održano je predavanje aktivu nastavnika likovnog odgoja Hrvatskog zagorja i Međimurja o tekstilnom rukotvorstvu varaždinskog područja i o sakupljanju predmeta, što je nastavnicima dosta lako provesti, jer djeca mogu mnogo toga donijeti. Nažalost sve se završilo njihovim riječima, da to nije moguće. A gledajući te nastavnike jasno nam je da oni za to nemaju interesa, jer bi si na glavu natovarili samo još jedan posao više.

Zato je to svijetliji primjer O.Š. »Braća Vidović« u Biškupcu kraj Varaždina, odnosno tadašnjeg nastavnika likovnog odgoja Slavka Jagačića. On je sakupio s đacima lijepu zbirku etnografskih predmeta. Bili su to uglavnom lončarski i tekstilni predmeti. Ti eksponati poklonjeni su, njegovom zaslugom, Gradskom muzeju Varaždin.

Predmeti koji su poklonjeni tijekom 1978. godine su:

— 9 komada domaćih **ručnika**, inventirani pod brojem 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96;

— 3 **štuce** — inv. br. 97, 99, 101;

— 2 **lonca** — inv. br. 98, 103;

— 2 **bidre** — inv. br. 100, 102;

— 1 **vrč** — inv. br. 104;

— 2 **rigle** — inv. br. 106, 106;

— 5 **kuglofa** — inv. br. 107, 108, 109, 110, 111;

— dva drvena **tanjura** — inv. br. 112, 113;

— 2 drvene **maslenke** — inv. br. 114, 115.

Međutim, odlaskom Slavka Jagačića nestalo je i suradnje škole s muzejom, jer njegovi nasljednici nisu imali sluha za to.

Surađivalo se i sa O.Š. »Ratimir Herceg« u Varaždinu. Tu je najprije održana izložba »Medičarstvo« (siječanj 1980.) Medičar-

ski obrt je predstavljen na malom prostoru tj. u jednoj vitrini. Prikazan je medičarski alat. Izloženi su stari drveni negativni preko kojih su se nekada radila licitarska srca i bebe, te metalni **šteheri** koji su danas u upotrebi. Tu je i valjak za valjanje tijesta kao i valjci za rezanje piškota. Taj opus završava gotovim proizvodima, srcima, bebama i konjima. Sve je to bilo popraćeno kraćom legendom.

Obzirom da je medičarstvo u izumiranju, ova akcija je jedan od načina da se otme zaboravu taj obrt, jer se kod mladih još može javiti interes za to a oni mogu i uočiti vrijednost naše kulturne baštine i znati je ubuduće čuvati. Izloženi predmeti mogu i poslužiti učenicima kao inspiracija u likovnom izražavanju.

Bilo je planirano i održavanje predavanja u kojem bi se detaljnije objasnio rad licitara uz diapozitive. Međutim direktor škole je to predavanje organizirao u slobodnu subotu, pa tako učenici nisu došli, i predavanje nije održano radi malog broja prisutnih (nije došao ni direktor, koji je potako tu akciju). Kasnije je u toj školi održana i izložba »Lončarstvo varaždinske okolice«, na kojoj su prikazani različiti lončarski predmeti izrađeni u selima kraj Ivanca u Jerovcu, Dubravcu i Bedencu.

Nakon te izložbe prekinuta je suradnja, jer se nije nailazilo na nikakvu podršku od strane škole. Čak je bio problem tko će u vitrinama obrisati prašinu i dati ključ vitrine jer se direktor a i nastavnik likovnog odgoja nisu previše zanimali za izložbu, iako im je bilo pravovremeno javljeno kada će je ljudi iz Muzeja doći postaviti. Tako je i ta suradnja prestala. Etnolog je pomogao i kod postavljanja izložbe prigodom proslave 500 godina postojanja škole u Varaždinskim Toplicama. Napravljen je izbor sakupljenih predmeta iz školske zbirke O.Š. »Antun i Ivan Kukuljević« (Spomen škola osnovnom školstvu Hrvatske) u Varaždinskim Toplicama. I u toj školi je od sakupljenog materijala dosta toga odalečeno. Navodno su predmeti poklonjeni jednoj pobratimskoj školi, ali nitko u školi nezna tko je za to odgovoran.

Za izložbu su izabrani i posuđeni također predmeti iz fundusa etnografskog odjela Gradskog muzeja u Varaždinu. Uspjelo se čak i organizirati dolazak nekih obrtnika, koji su taj dan prodavali svoje proizvode na svečanosti kod otvorenja nove zgrade škole. To su bili licitari Ivan Lončar iz Varaždina, inače porijeklom iz Petkovca kraj Varaždinskih Toplica i košarač Blaž Mežnarić iz Zarovnice kraj Ivanca. Tako su na toj svečanosti predstavljeni stari obrti, koji danas izumiru.

Nastavnici nekih škola dolazili su u Muzej po savjete za izradu nošnji za svoje folklorne grupe. Tako su došli po savjete i na-

stavnici iz škole u Vinici. Kada im je objašnjeno što treba raditi, odmah su odgovorili da im je to preskupo i više se nisu pojavili. Ukoliko su nešto radili, činili su to na svoju ruku i vjerojatno će rezultat biti loš.

Međutim bilo je i svijetlih primjera, ali samo zahvaljujući razumnosti, volji i ljubavi jedne nastavnice. Radi se o Osnovnoj školi »Božena Plazzeriano«. Pred neke dvije godine došla je u Muzej nastavnica ove škole, Dragica Kunović s molbom da joj savjetujem, kako bi se napravile nošnje za njihovu folklornu grupu.

Preložila sam, po mojem mišljenju, najljepše dvije nošnje varaždinske okolice, a to su bednjanska i maruševečka nošnja. Savjetovala sam, ukoliko rade na rekonstrukciji tih nošnji, da bi bilo najbolje upotrijebiti izvorne tkanine i načiniti nošnje prema starim uzorcima. I tada je po prvi puta poslušan savjet etnologa. Pronađeno je domaće platno, a pošto sam znala da na terenu u Donjoj Voći ima još dosta platna, uputila sam nastavnike u Donju Voću. Tako je riješen najveći problem — nabava domaćeg platna.

Nakon toga pronađena je i krojačica Slava Strmečki, porijeklom iz Vrbna na Bednji, koja je vrsna krojačica baš za bednjanske nošnje. Ona je sašila trideset muških i ženskih bednjanskih i maruševečkih nošnji. Na tim nošnjama se zatim vezao ukras i kukičala čipka. Sve su to radile majke i bake učenika pod vodstvom nastavnice. Bio je to mukotrpan posao, jer ove nošnje nisu baš jednostavne, kako se uvijek govori za zagorske. Bednjanska nošnja, po mojem mišljenju, najprofinjnija u varaždinskom kraju, sastoji se od rukavca, rubače i šurca.

Najzanimljiviji, a i najteži za izradu su **rukavci** (vrsta bluze). Oni se sastoje od prednjeg stana, dva zadnja stana, dva rukava i ovratnika. Prednji stan je četverokut, koji može biti ukrašen sitnim okomitim naborima, uskom čipkom i bijelom rupičastom **šlingom**. Između nabora na sredini je pričvršćena **prsnica**, također bogato ukrašena bijelom šlingom i čipkom. Dva zadnja stana su mali četverokuti, gusto nabrani uz ovratnik, od kojega se pružaju dugački rukavi, a oni se prema zapečšu sužuju i završavaju manžetom, ukrašenom bijelom rupičastom šlingom. Ovratnik — **kraglin** ima guste nabore — **rugice** i stoji čvrsto uz vrat. Rukavci se vežu na leđima dvjema trakama.

Preko **rukavca** nosi se **rubača** ili **janjka**, suknja prišivena na prslučić, čiji je gornji dio krojen od jednog komada platna, spojenog na ramenima. Sprijeda je široko rastvorena, kako bi se vidjela bogato ukrašena prsnica oplečka. Donji dio **rubače** je u pasu

otraga i s bočnih strana gusto nabran, dok je s prednje strane bez nabora, jer taj dio pokriva **fertuf**. **Fertuf** je također od bijelog domaćeg platna, nabran na širu pasicu i obrubljen volanom od široke bijele čipke. Uz to može biti ukrašen i bijelom rupičastom **šlingom**.

Maruševečka ženska nošnja ima **rukavce**, koji se oblače ispod rubače. Rađeni su od domaćeg platna. Vratni izrez rukavca je okrugli, a može biti bez ovratnika ili s položenim, zaobljenim ovratnikom, koji je obrubljen uskom čipkom-**špicom**.

Sprijeda su **rukavci** rastvoreni i zatvaraju se dugmetima, izrađenim od konca. Ukraas su i okomiti nabori s obje strane proreza. Rukavi su široki, gore nabrani, a sežu do iznad lakta, gdje su stisnuti bijelim uskim vrpcama i šire se u bogatom volanu od domaće čipke. Povrh rukavca nosi se **robača**, gusto nabrana, duga suknja, prišivena na prslučić. Prslučić ima sprijeda u sredini raspor i zakapča se jednim od tri sitna dugmeta, obično s unutarnje strane. S prednje strane je bogati ukras, koji se sastoji od tri okomite pruge. Vez je najčešće izveden križičima crvene i plave boje ili plosnim vezom u nekoliko boja ili neke vrste isprekidanog ovijanca, najčešće izvedenim crvenim i žutim koncem. Između veza je našivena bijela čipka-**špica**. Isti vezeni ukras je i na suknji sa stražnje strane, ali položen vodoravno. Sastoji se od jedne ili dvije pruge veza između kojih je također našivena špica, ali šira nego na prsnom dijelu. Suknja se seže do ispod koljena i obično za njezinu duljinu služi širina pole platna. Ova rubača je i predstavljala najteži dio posla kod rekonstrukcije, međutim izrađena je vrlo kvalitetno.

Kod izrade **fortufa**, prišlo se izradi lakše varijante. To je **fortuf** od crnog glota, produkt novijeg vremena, nabran na široku pasicu, kojom se veže oko struka. Obrubljen je nabranim volanom, također od glota, a bogato je ukrašen vezom oko rubova. Uzorak je cvijetni i to u jedan ili dva niza. Cvijetni uzorak može biti rasut i po cijeloj površini **fortufa**. Vez je uvijek plosni i u više boja. Izrada muških nošnji bila je jednostavnija. Tu je košulja-**robača** od bijelog domaćeg platna, koja se oblači povrh gača i pada preko bokova. Krojena je od ravnih pola, rukavi su široki (jedna pola) i stegnuti u zapešću manžetom. Prorez je na prsima u sredini a oko njega je ukras izveden križičima crvene i plave boje, dok su na bednjanskoj varijanti jedini ukras okomiti nabori. Motiv veza je najčešće cvjetna grančica. Ovratnik je ili položen ili okomiti i najčešće ukrašen vezom.

Gaće-bregiše su od domaćeg platna i nogavice završavaju resama. Preko **rubače** nosi se crni, kratki prsluk-**lajbec**, koji je rađen od deblje tkanine, potstavljen s unutrašnje strane.

Nošnje su uspješno rekonstruirane suradnjom etnologa i nastavnika na čelu sa nastavnicom Dragicom Kunović, kojoj je pomagalo još nekoliko zanesenjaka nastavnika i roditelja te krojačica Slava Strmečki, pa su tako svi oni uspješno radili na obnavljanju kulturne baštine (u toj akciji su sudjelovali učenici i roditelji iz tri razreda).

Kod izrade ovih nošnji došlo se do višestrukih rezultata. Obnovljena je nošnja, koja se danas već rijetko nađe, ali tu je i veliki odgojni značaj. Drukčiji će biti odnos učenika prema baštinjenim vrednotama i kulturnim vrednotama uopće, kad im se pravovremeno ukaže na to.

Kruna svega bio je nastup učenika u obnovljenim nošnjama pred javnošću. To je bilo na svečanoj priredbi u povodu 800. obljetnice Varaždina. Priredba se održala 28. veljače 1981. godine, u Varaždinskom kazalištu. Učenici su nastupili u novoizrađenim nošnjama.

Uz priredbu, postavljena je i izložba pod nazivom »Nošnje-zagorske hiže-seoska baština«, za koju je izbor predmeta izvršio etnolog. Predmeti su bili iz školske zbirke te od nekih roditelja. Izložbu su postavljale nastavnice Ružica Grgević i Dragica Kunović te etnolog Libuše Kašpar, koja je dala uvodnu riječ i otvorila izložbu. Ova suradnja muzeja i škole dala je obostrani vrijedni rezultat, ali nažalost pobudila je i jal onih, koji dosada nisu uspjeli ništa učiniti na tom području, pa su uslijedili napadi i bojimo se da će nastavnici škole »Božena Plazzeriano« iako veliki entuzijasti, posustati, iako tako nešto ne bismo smjeli dopustiti, jer bi njihov rad trebao poslužiti i ostalima kao primjer.